

KRYSTYNA PRZYBULEWSKA, KATARZYNA JANDA

BADANIA ANKIETOWE DOTYCZĄCE SYTUACJI BYTOWEJ ORAZ ZWYCZAJÓW ŻYWIENIOWYCH STUDENTÓW

QUESTIONNAIRE STUDIES ON THE VITAL SITUATION AND NUTRITIONAL HABITS OF STUDENTS

Katedra Mikrobiologii i Biotechnologii Środowiska
Akademia Rolnicza w Szczecinie
71-434 Szczecin, ul. Słowackiego 17
Kierownik: prof. dr hab. A. Nowak
e-mail: kprzybulewka@agro.ar.szczecin.pl

Przedstawiono wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w roku akademickim 2001/2002 wśród 230 studentów Akademii Rolniczej w Szczecinie. Na ich podstawie dokonano oceny sytuacji materialno-bytowej oraz zwyczaje żywieniowe studentów podczas trwania nauki. Po przeanalizowaniu otrzymanych danych stwierdzono istotny wpływ wybranych czynników m.in. otrzymywania stypendiów, podejmowania pracy dorywczej na niektóre elementy życia studenckiego oraz upodobania żywieniowe.

WSTĘP

Preferencje żywieniowe różnych grup społecznych, w tym również studentów, były obiektem wielu opracowań [3-6, 8, 13-15]. Należy jednak podkreślić, że styl życia studentów, w tym również sposób odżywiania, uzależniony jest między innymi od ich sytuacji materialnej. Zwyczaje żywieniowe w niewielkim stopniu poznane są w grupie studentów [3, 19], najczęściej zamieszkujących w domach studenckich i kwaterach prywatnych, poza domem rodzinnym. Jeszcze mniej liczne są doniesienia dotyczące szeroko pojętej sytuacji społecznej studentów oraz absolwentów [10-12]. W niniejszym opracowaniu podjęto próbę określenia sytuacji materialnej i zwyczajów żywieniowych studentów Akademii Rolniczej w Szczecinie. Określono zależności wybranych czynników np. płci, roku studiów, pochodzenia na niektóre elementy życia studentów podczas trwania nauki m.in. miejsca zamieszkania, otrzymywania stypendiów, podejmowania pracy dorywczej, czy częstotliwości spożywania posiłków.

MATERIAŁ I METODY

Badania ankietowe przeprowadzono w roku akademickim 2001/2002. Objęły one 230 losowo wybranych studentów drugiego i piątego roku wydziału Kształtowania Środowiska i Rolnictwa kierunków Ochrony Środowiska, Biotechnologii oraz Ogrodnictwa Akademii Rolniczej w Szczecinie.

Ankietowane osoby wybrano z grupy 450 studentów uczących się na wymienionych kierunkach. Studenci otrzymali kwestionariusz ankiety z pytaniami zamkniętymi. Zwrotność ankiet wynosiła 100%. Kwestionariusz składał się dwóch części – w pierwszej zawarte były pytania dotyczące danych osobowych oraz sytuacji materialnej, m.in. otrzymywania stypendiów, pracy dorywczej oraz zatrudnienia rodziców. Każda z osób została scharakteryzowana za pomocą kilku cech określających jej status społeczno-ekonomiczny. Pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczyły następujących zagadnień: płci, roku studiów, miejsca stałego zamieszkania, miejsca zamieszkania podczas nauki, wykształcenia oraz zatrudnienia rodziców, posiadania rodzeństwa, otrzymywania pomocy finansowej od najbliższych, otrzymywania stypendium (naukowego, socjalnego), podejmowania pracy dorywczej.

Część drugą stanowiły szczegółowe pytania dotyczące odżywiania się studentów, miejsca spożywania posiłków, liczby posiłków spożywanych w ciągu doby, częstotliwości spożycia różnych grup produktów, między innymi mięsa, ryb, owoców, warzyw, mleka i przetworów oraz używek.

Badania ankietowe z włączonym kwestionariuszem przeprowadzono podczas zajęć prowadzonych m.in. z oceny jakości żywności.

Uzyskane wyniki poddano analizie statystycznej [18]. Wstępną charakterystykę osób oceniono na podstawie utworzonych dla badanych zmiennych tabel liczebności. Do oceny statystycznej niezależności cech przeprowadzono test χ^2 .

WYNIKI I ICH OMÓWIENIE

Wśród ankietowanych osób większość stanowiły kobiety, mężczyźni stanowili prawie 30%, przy czym było ich mniej o kilka procent na pierwszych latach studiów. Większość studentów pochodziła z miast; studenci ze wsi stanowili 1/3 ankietowanych osób (Tab. I). Na podstawie analizy statystycznej można przypuszczać, że istnieje spadkowa tendencja podejmowania studiów przez osoby pochodzące ze wsi (wyniki te nie są jednak wystarczające i należałoby przeprowadzić kolejne badania na przestrzeni kilku najbliższych lat z większą liczbą ankietowanych osób). Sytuacja taka może być wynikiem pogarszającej się sytuacji materialnej wśród społeczności wiejskiej [17]. Duże znaczenie w tym przypadku ma również istotnie większa liczba rodzeństwa wśród osób zamieszkałych na wsi co można stwierdzić na podstawie istotnej zależności tych czynników ($p=0,0003$) i danych statystycznych [16]. Znacznie mniejszy dochód przypadający na jedną osobę w rodzinach wielodzietnych jest prawdopodobnie jednym z ważniejszych czynników decydujących o zakończeniu nauki na poziomie szkoły średniej.

Na podstawie testu χ^2 można stwierdzić, że miejsce zamieszkania ankietowanych osób w trakcie studiów zależało od roku nauki ($p=0,0145$) oraz miejsca ich stałego zamieszkania ($p=0,0012$). Prawie połowa studentów mieszkała w domach studenckich, 1/3 wraz z rodzicami, ponad 20% wynajmowało stancje i tylko kilka procent stanowiły osoby posiadające własne mieszkanie. Więcej miejsc w akademikach (o 20%) przyznano studentom ostatniego roku. Studenci drugiego roku znacznie częściej mieszkali z rodzicami lub wynajmowali kwatery prywatne. Wśród osób pochodzących ze wsi większość (ponad 70%) otrzymywała miejsca w domach studenckich. Prawie połowa studentów pochodząca z miast mieszkała z rodzicami, w następnej kolejności były to akademiki i kwatery prywatne (Tab. I).

Statystyczna analiza wyników pozwoliła stwierdzić istnienie zależności pomiędzy miejscem stałego zamieszkania studenta, a otrzymywaniem przez niego stypendium socjalnego – częściej pomoc materialną w tej formie otrzymywały osoby pochodzące ze wsi ($p=0,0025$). Stypendium socjalne otrzymywała prawie 1/4 ankietowanych osób, przy czym większą gru-

Tabela I. Miejsce zamieszkania studentów, wykształcenie i zatrudnienie ich rodziców oraz posiadanie rodzeństwa
 Student's residence, Parent's education and occupation, as well as number of brothers and sisters

Dane personalne		Rok studiów						Studenci ogółem			
		II			V			K* n=162	M* n=68	ogółem n=230	
		K* n=90	M* n=25	ogółem n=115	K n=72	M* n=43	ogółem n=115				
Miejsce stałego zamieszkania	miasto	72	19	91	50	25	75	122	44	166	
	wieś	18	6	24	22	18	40	40	24	64	
Miejsce zamieszkania podczas nauki	dom rodzinny	37	10	47	20	15	35	57	25	82	
	dom studencki	24	10	34	39	17	56	63	27	90	
	stancja	25	5	30	8	10	18	33	15	48	
	własne mieszkanie	4	0	4	5	1	6	9	1	10	
Wykształcenie rodziców	matka	podstawowe	4	1	5	7	1	8	11	2	13
		zawodowe	17	5	22	11	9	20	28	14	42
		średnie	50	15	65	38	21	59	88	36	124
		wyższe	19	4	23	16	12	28	35	16	51
	ojciec	podstawowe	4	1	5	8	2	10	12	3	15
		zawodowe	33	6	39	20	14	34	53	20	73
		średnie	31	8	39	31	14	45	62	22	84
		wyższe	22	10	32	12	11	23	34	21	55
Zatrudnienie rodziców	matka	pracuje	73	18	91	52	36	88	125	54	179
		bezrobotna	17	7	24	19	7	26	36	14	50
	ojciec	pracuje	73	21	94	58	35	93	131	56	187
		bezrobotny	12	4	16	11	5	16	23	9	32
Rodzeństwo	brak	12	2	14	7	8	15	19	10	29	
	1	43	13	56	32	19	51	75	32	107	
	2	22	6	28	16	6	22	38	12	50	
	3	10	3	13	11	6	17	21	9	30	
	4	1	1	2	2	3	5	3	4	7	
	5	2	0	2	4	1	5	6	1	7	

K* – kobiety, M* – mężczyźni

Tabela II. Sytuacja materialna studentów Akademii Rolniczej w Szczecinie
Financial situation of students at the University of Agriculture in Szczecin

Sytuacja materialna		Rok studiów						Studenci ogółem		
		II			V			K*	M*	ogółem
		K*	M*	ogółem	K*	M*	ogółem			
Stypendium socjalne	Tak	20	4	24	22	9	31	42	13	55
	Nie	70	21	91	50	34	84	120	55	175
Stypendium naukowe	Tak	8	2	10	37	12	49	45	14	59
	Nie	82	23	105	35	31	66	117	54	171
Praca dorywcza	Tak	25	6	31	28	20	48	53	26	79
	Nie	65	19	84	44	23	67	109	42	151
Pomoc finansowa od rodziny i najbliż- szych	brak	19	5	24	19	14	33	38	19	57
	do 100 zł na miesiąc	16	6	22	11	5	16	27	11	38
	do 500 zł na miesiąc	43	10	53	39	17	56	82	27	109
	powyżej 500 zł na miesiąc	12	4	16	3	7	10	15	11	26

K* – kobiety, M* – mężczyźni

pę stanowili studenci piątego roku; nie były to jednak różnice istotne. Podobną sytuację stwierdzono w przypadku stypendium naukowego. Tę formę pomocy otrzymywało o kilka procent więcej studentów niż z puli funduszy socjalnych. (Tab. II). Wyliczony poziom prawdopodobieństwa testowego ($p=0,0034$) dla statystyki Chi^2 wskazuje na to, że badane cechy są zależne, tj. otrzymywanie stypendium naukowego zależało w sposób istotny od roku nauki ankietowanych studentów.

Badania wykazały, że wśród ankietowanych studentów 25% nie otrzymywało żadnej pomocy finansowej od najbliższych (Tab. II). Pomoc materialną otrzymywały nieco częściej osoby, które były jedynakami lub miały tylko brata lub siostrę. Na podstawie wartości prawdopodobieństwa testowego $p=0,7185$ można stwierdzić, że otrzymywanie pomocy finansowej od najbliższych nie zależało istotnie od liczby dzieci w rodzinie. Brak pomocy finansowej ze strony najbliższych mobilizował studentów do podejmowania pracy ($p=0,0083$). Wśród badanych studentów 1/3 podejmowała pracę dorywczą, z czego większość – 61% – to studenci ostatniego roku studiów. Poziom prawdopodobieństwa testowego $p=0,0182$ dla statystyki Chi^2 wskazuje, że podejmowanie przez studentów pracy dorywczej istotnie zależało od roku, na którym studiowali.

Na podstawie otrzymanych wyników (Tab. III, IV) określono zwyczaje żywieniowe studentów. Różnice w sposobie odżywiania zależały od płci ankietowanych osób, co potwierdzają również niektórzy autorzy [1, 20, 21].

Tabela III. Częstość oraz miejsca spożywania posiłków przez badanych studentów Akademii Rolniczej w Szczecinie
Consumption frequency of selected product groups by students of University of Agriculture in Szczecin

Posiłki		Rok studiów						Studenci ogółem		
		II			V			K* n=162	M* n=68	ogółem n=230
		K* n=90	M* n=25	ogółem n=115	K* n=72	M* n=43	ogółem n=115			
Liczba posiłków w ciągu dnia	1	1	0	1	1	1	2	2	1	3
	2	21	5	26	9	6	15	30	11	41
	3	58	13	71	46	23	69	104	36	140
	4	10	5	15	12	11	23	22	16	38
	5	0	2	2	4	2	6	4	4	8
Liczba dań obiadowych	1	78	17	95	64	27	91	142	44	186
	2	12	8	20	8	16	24	20	24	44
Śniadanie	codziennie	62	16	78	48	28	76	110	44	154
	nieregularnie	23	8	31	22	14	36	45	22	67
	nigdy	5	1	6	2	1	3	7	2	9
Obiad	codziennie	55	18	73	42	31	73	97	49	146
	nieregularnie	35	7	42	30	12	42	65	19	84
	nigdy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Miejsce spożywania obiadów	stołówka	3	3	6	2	4	6	5	7	12
	sporządzane we własnym zakresie	78	20	98	68	29	97	146	49	195
	„fast food”	0	1	1	0	5	5	0	6	6
	bar mleczny	6	0	6	2	5	7	8	5	13
	kuchnia azjatycka	3	1	4	0	0	0	3	1	4

K* – kobiety, M* – mężczyźni

Aż 30% studentów jadło śniadania nieregularnie (nie każdego dnia) lub nie jadło go wcale. Badania przeprowadzone przez wielu autorów [2, 6, 7, 9, 15, 21, 22] również potwierdzają nieprawidłowość związaną z odżywianiem się młodzieży, dotyczy to m.in. częstości spożywania posiłków. Zdecydowana większość osób, tj. 85% badanych przygotowywała obiady we własnym zakresie. Prawie połowa studentów przygotowywała obiady z zakupionych lub wcześniej samodzielnie przygotowanych półproduktów. W sumie 15% studentów jadło obiady w stołówkach, barach mlecznych, punktach gastronomicznych typu

c.d. tab. IV

Słodycze	codziennie	18	4	22	18	9	27	36	13	49
	przynajmniej raz na tydzień	29	9	38	30	20	50	59	29	88
	czasami	43	12	55	22	12	34	65	24	89
	nigdy	0	0	0	2	2	4	2	2	4
Chipsy, chrupki i orzeszki	codziennie	1	1	2	2	2	4	3	3	6
	przynajmniej raz na tydzień	8	5	13	8	4	12	16	9	25
	czasami	72	13	85	57	33	90	129	46	175
	nigdy	9	6	15	5	4	9	14	10	24
Napoje gazowane	codziennie	4	3	7	1	9	10	5	12	17
	kilka razy w tygodniu	14	6	20	10	16	26	24	22	46
	czasami	56	15	71	53	17	70	109	32	141
	nigdy	16	1	17	8	1	9	24	2	26
Alkohole nisko-procentowe (piwo)	przynajmniej raz dziennie	0	0	0	7	11	18	7	11	18
	kilka razy w tygodniu	8	8	16	1	5	6	15	19	34
	czasami	76	16	92	61	27	88	137	43	180
	nigdy	6	1	7	3	0	3	9	1	10
kawa (porcja)	kilka razy dziennie	35	5	40	17	11	28	52	16	68
	raz dziennie	16	3	19	23	6	29	39	9	48
	czasami	24	6	30	18	15	33	42	21	63
	nigdy	15	11	26	14	11	25	29	22	51

„fast food” oraz serwujących dania kuchni azjatyckiej. Obiady przede wszystkim składały się z jednego dania. Tylko 1/4 studentów spożywała obiady, składające się z dwóch dań.

W badaniach określono również częstotliwość spożywania przez studentów produktów i ich przetworów takich jak ryby, mięso, drób, mleko oraz owoce i warzywa. Prawie 1/4 studentów spożywała ryby przynajmniej raz w tygodniu, połowa przynajmniej raz na miesiąc a prawie 20% – rzadziej. Piętnaście ankietowanych osób, co stanowiło kilka procent, nie spożywało w ogóle ryb. Większość studentów – 84% spożywała mięso i jego przetwory

przynajmniej raz w tygodniu, a kilka procent ankietowanych raz na miesiąc lub rzadziej. 6% studentów nie jada mięs w ogóle. Prawie 75% ankietowanych spożywało drób przynajmniej raz w tygodniu, niecałe 20% przynajmniej raz na miesiąc, a kilka procent – jeszcze rzadziej. Częściej mięso drobiowe spożywają studenci piątego roku ($p=0,0182$), zaś kilka procent w ogóle nie jada drobiu.

Mleko i produkty mleczne codziennie spożywała co druga ankietowana osoba, 1/3 studentów przynajmniej raz w tygodniu, a kilka procent – rzadziej. Badania wykazały, że więcej kobiet niż mężczyzn deklarowało spożywanie mleka i jego przetworów, a różnica ta była statystycznie istotna ($p=0,0071$). Zaledwie kilka osób (1,5%) nie spożywało tego rodzaju artykułów spożywczych.

Ponad połowa spośród ankietowanych codziennie jadła owoce i warzywa, prawie 40% – przynajmniej raz w tygodniu, a niecałe 5% – przynajmniej raz w miesiącu. Słodczye codziennie spożywało ponad 20% pytanym, prawie 80% – przynajmniej raz w tygodniu lub rzadziej. Młodzież kończąca edukację częściej deklarowała spożycie słodczy ($p=0,0112$). Codzienne konsumowanie chipsów, chrupek i orzeszków zadeklarowało tylko kilka osób, kilka razy w tygodniu – 25 osób (niecałe 11%). Okazjonalne jedzenie tego typu przekąsek zadeklarowało prawie 80% studentów, zaś ponad 10% stwierdziło, że w ogóle nie spożywa takich produktów. Zdecydowana większość studentów codziennie spożywała mięso i drób, a tylko połowa ankietowanych z taką samą częstotliwością spożywała warzywa.

Wypijanie przynajmniej jednej porcji kawy dziennie zadeklarowała połowa badanych, przy czym należy podkreślić, że częściej były to kobiety ($p=0,0316$). Ponad 1/4 studentów piła kawę okazjonalnie, natomiast nieco mniejsza liczba osób odpowiedziała, że nie pije kawy w ogóle. Okazało się, że tylko 7% spośród ankietowanych piło codziennie napoje gazowane, 20% – kilka razy w tygodniu, a czasami – ponad 60%. Deklarację nie spożywania tego typu napojów złożyło ponad 11% studentów. Analiza otrzymanych wyników dowiodła, że wśród osób pijących napoje gazowane przeważali mężczyźni ($p=0,0011$). Zdecydowana większość studentów zarówno mężczyzn jak i kobiet – 78% zadeklarowała okazjonalne spożywanie niskoprocentowych napojów alkoholowych w postaci piwa. Prawie 3% ankietowanych przyznało się do wypijania kilku piw dziennie, a niecałe 15% – do picia go kilka razy w tygodniu. Zdecydowaną większość wśród osób pijących piwo stanowili mężczyźni ($p=0,0005$). Zaledwie kilka osób odpowiedziało, że nie pije tego rodzaju napojów.

PODSUMOWANIE

W badanej grupie ankietowanych zdecydowaną większość studiujących stanowiły kobiety i osoby pochodzące z miast. Prawdopodobnie istnieje spadkowa tendencja dotycząca podejmowania studiów przez młodzież wiejską. Miejsce zamieszkania podczas nauki zależało od roku studiów oraz pochodzenia ankietowanych osób. Studenci ostatniego roku studiów i osoby pochodzące ze wsi częściej otrzymywały miejsca w domach studenckich. Pomoc materialną w postaci stypendium socjalnego przyznawano częściej młodzieży wiejskiej, natomiast stypendium naukowe częściej otrzymywali studenci piątego roku studiów. Brak pomocy finansowej ze strony osób najbliższych mobilizował studentów do podejmowania pracy dorywczej, którą częściej wykonywały osoby kończące edukację.

Zwyczaje żywieniowe studentów drugiego i piątego roku studiów były zbliżone. Istotne

różnice w upodobaniach żywieniowych często zależne były od płci. Posiłki, w tym również obiady, najczęściej przygotowywane były we własnym zakresie. Tylko nieznaczny procent (12%) stanowili studenci korzystający ze stołówek, barów mlecznych i innych punktów gastronomicznych. Prawie 1/3 ankietowanych studentów odżywiała się nieregularnie. Dominowały obiady jednodaniowe, sporządzane najczęściej z kupionych lub przygotowanych wcześniej półproduktów. Większość studentów deklarowała spożycie przynajmniej raz w tygodniu mięsa, drobiu, słodczy oraz przynajmniej raz w miesiącu ryb. Co druga osoba deklarowała codzienne spożywanie owoców i warzyw, mleka i jego przetworów oraz wypijanie kilku porcji kaw w ciągu dnia; dotyczyło to częściej kobiet. Większość studentów napoje gazowane, niskoprocentowe napoje alkoholowe oraz przekąski w postaci chrupek, chipsów i orzeszków spożywała okazjonalnie, przy czym byli to częściej mężczyźni.

K. Przybulewska, K Janda

QUESTIONNAIRE STUDIES ON THE VITAL SITUATION AND NUTRITIONAL HABITS OF STUDENTS

Summary

Results of questionnaire studies carried out in 2001/2002 among 230 students of University of Agriculture in Szczecin were presented. It served for assessing their material and living situation during studying at the University. Women and people originating from cities dominated in studied group of respondents. Probably, there is a decreasing tendency referring to attending the University by country people. Residence during studying depended on the year of education and origin of respondents. Last-year students and country people were more often placed in hostel. Material help in a form of social scholarship was more often assigned to country youth, and scientific grants were more frequently given to fifth-year students. No finance help of student's families made they undertook a part-time job that was made more often by final-year students. Significant differences referring to consumption customs often depended on sex. Students themselves most often prepared meals, including dinners. Only small per cent (12%) of students went to canteens, milk bars or other restaurants. Almost one-third of respondents fed irregularly. One-dish dinners consisting most often of purchased or earlier prepared semi-products dominated. Majority of students declared feeding meat, poultry, and sweets at least once a week, as well as fish – at least once a month. Every second person declared everyday consumption of fruit and vegetables, milk and its products as well as several cups of coffee daily; it referred more often to women. Most of respondents occasionally consumed sprinkle, low-alcoholic beverages and snacks in a form of chips and nuts, but they were more often men.

PIŚMIENNICTWO

1. *Augustyniak., Brzozowska A.*: Sposób żywienia młodzieży w Polsce na podstawie piśmiennictwa z ostatnich 10 lat (1990-2000). Roczn. PZH 2002, 53, 4.
2. *Babicz-Zielińska E., Przysławski J., Wądołowska L., Schlegel-Zawadzka M.*: Preferences and choice factors for fats among female students of some Polish universities. Pol. J. Food Nutr. Sci. 2000, 9/50, 51-55.
3. *Babicz-Zielińska E.*: Preferencje żywieniowe wybranych produktów w środowisku studenckim. Pol. J. Food Nutr. Sci. 1998, 7/48, 135-139.
4. *Chalcarz W., Klemczak L., Krajewski P.*: Wpływ wiedzy uczniów Zespołu Szkół Gastronomicznych i ich miejsca zamieszkania na sposób żywienia i stan odżywienia. Roczn. PZH 1991, 42, 325-332.

5. *Czeczulewski J.*: Częstość spożywania pierwszych i drugich śniadań przez uczniów klas IV-VI na przykładzie szkół podstawowych miasta Biała Podlaska. Roczn. PZH 2001, 52, 321-328.
6. *Czeczulewski J., Wilczewski A., Raczyński G.*: Ocena sposobu żywienia i stanu odżywienia dzieci z regionu typowo wielkomiejskiego i wiejskiego naszego kraju. Pol. J. Food Nutr. Sci. 1997, 6/47, 115-126.
7. *Gronowska-Senger A., Drywień M., Hamulka J.*: Analiza stanu żywienia dzieci w wieku przed-szkolnym i szkolnym w oparciu o istniejące piśmiennictwo z lat 1980-1995. Roczn. PZH 1998, 49, 377-383.
8. *Grzybowski A.*: Poziom wiedzy o zdrowiu uczniów kończących szkołę podstawową. Roczn. PZH 1989, 40, 333-339.
9. *Hamulka J., Gronowska-Senger A., Tomala G.*: Częstość i wartość energetyczna śniadań spożywanych przez młodzież szkół ponadpodstawowych Roczn. PZH 2002, 53, 81-87.
10. *Lasek S., Nikolajew J.*: Studenci i absolwenci Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie w świetle badań socjologicznych. Zeszyty Naukowe WSM w Szczecinie 1986, 27, 259-286.
11. *Nikolajew J.*: Społeczne problemy absolwentów Wydziału Rybactwa Morskiego i Technologii Żywności Akademii Rolniczej w Szczecinie. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Szczecinie 1982, Seria Nauk Społecznych i Ekonomicznych XIV, nr 97, 77-89.
12. *Nikolajew J.*: Wybrane aspekty badań społecznych nad studentami i absolwentami Wydziału Rybactwa Morskiego i Technologii Żywności, w: Gospodarka morska w 40-lecie PRL. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Oddział w Szczecinie. Zakład Poligraficzny PS „Zap-ol” 1987, 143-156.
13. *Szczepańska B., Siwińska D., Majle B., Raczyńska B., Raczyński G.*: Poziom wiedzy o żywieniu wśród młodzieży uprawiającej sport. Pol. J. Food Nutr. Sci. 1997, 6/47, 125-133.
14. *Szponar L., Mielezko T.*: Sposób żywienia mężczyzn w Polsce w latach 1975-1984 (przegląd i analiza prac). Roczn. PZH 1991, 42, 41-50.
15. *Szponar L., Rychlik E.*: Żywnienie zbiorowe dzieci i młodzieży szkolnej w Polsce. Roczn. PZH 2000, 51, 149-161.
16. GUS, Rocznik Demograficzny. Warszawa 1998.
17. GUS, Rocznik Statystyczny. Warszawa 1998.
18. StatSoft Polska 2001 Statistica, Nowa Generacja 6. Kraków
19. *Wądołowska L., Przysławski J.*: Dietary habits of students from two universities. Pol. J. Food Nutr. Sci. 1997, 7/48, 567-577.
20. *Pietruszka B., Brzozowska A., Puzio-Dębska A.*: Ocena sposobu żywienia osób dorosłych w trzech wybranych wsiach woj. warszawskiego, radomskiego i białkopodlaskiego. Roczn. PZH 1998, 49, 219-229.
21. *Pierzynowska J., Wyrzykowska J., Gronowska-Senger A.*: Analiza wpływu edukacji żywieniowej na zachowania żywieniowe wybranej grupy studentów. Roczn. PZH 1998, 49, 491-498.
22. *Stopnicka B., Jerulank I., Szamrej I, K.*: Ocena jakości żywienia młodzieży zamieszkującej w internatach szkół ponadpodstawowych województwa białostockiego. Roczn. PZH 1999, 50, 191-208.

Otrzymano: 2003.07.15